

דף ט

'איבעי ליה לשיורי פורתא'. מכאן כתבו אחרונים להוכיח שאפשר לעשות כן בסיום מסכת, להניח ממנה מעט בסופה כדי לסיימה בזמן מסוים שיחפוץ, כגון בערב הפסח. ואף על פי שכאן אמרו שאין ראוי לשייר בבנין בית המקדש, זה לא שייך בלימוד מסכת, שבינתיים יכול ללמוד דבר אחר. ויש אומרים שאין להשהות המצוה בכדי, אלא אם כן יעשה הסיום ברוב שמחה וברוב עם וכד' (ע' בספרים הרבים המובאים במאור ישראל כאן).

'אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים...'. ע' בבאור הענין בספר פרי צדיק מוצאי יו"כ ב; שמיני עצרת לב; דובר צדק עמ' 175.

[וע"ע בשו"ת חות יאיר (רלו) שהביא דוגמא מכאן שאף על פי שמצד הדין מצוה דוחה איסור, צריך כפרה. וצ"ע הלא יש פירכא לקל-וחומר זה ולכך דאגו לעונש והוצרכו לכפרה. וע' גם בחדושים-ובאורים שדייק מלשון הגמרא שלפי האמת היו צריכים להתענות].

'מקדש דקדושתו קדושת עולם'. אף לדעת האומר קדושה ראשונה בטלה כשחרב המקדש, קוראו 'קדושת עולם' מפני שהאריכו בקדושה יותר (תוס' שבועות טז:). או גם לפי שאותו מקום נקבע למקדש לעולם ואי אפשר לקדש מקום אחר (שם; תורא"ש כאן). ועוד, בזמן חנוכתו היה ראוי לעמוד לעולם ולכך שפט שלמה את קדושתו לקדושת עולם, אלא שלאחר מכן נולדה סיבה לחורבנו (עפ"י יערות דבש ח"א ד, עמ' קמא במהדו' ירושלם תש"ס).

יטובי לב – שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בכן זכר –

'... ובמדרש רות על פסוק וייטב לבו שהיה מבקש אשה שנאמר מצא אשה מצא טוב. וזהו לבו של בועז הצדיק, ביקש אשה לשם שמים, להוציא נפשות יקרות שלשלת בית דוד העתידיים לצאת ממנו, וזהו טוב לבו של צדיק כבועז.

וכיוצא בזה במועד קטן ט' א' וטובי לב – שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בכן זכר, כי אע"פ שטוב לב מורה על חשק ותאוה שהלב מלא ממנו, שעל זה נאמר ולא תתורו אחרי לבבכם, תאותן של ישראל הקב"ה, והוא לבן של ישראל, כמו שאמרו בשיר השירים רבה, ואפילו כשעושיני עניני תאות כונתם רק לשם שמים שהכל בקדושה ואין בהם לב האבן רק לב בשר, לב להוציא בשר (כמו שאמרו בפסיקתא על פסוק זה). וכל טוב לבו היינו שילידו על ידי זה בנים זכרים נפשות יקרות, אבל טוב לבם דאומות העולם הוא מילוי התאוה עצמה לבד... (מתוך 'ישראל קדושים' עמ' 32. וע"ע פוקד עקרים עמ' 44).

'על כל הטובה – שיצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא' – דרש 'הטובה' – לעולם שכולו טוב [כמו שדרשו על למען ייטב לך].

ואמר 'כולכם מזומנין' – אפילו אותם שאכלו לשם אכילה גסה ולא לשם מצוה (עפ"י מהרש"א).

יש לבאר טעם אכילתם ביום הכיפורים, על פי מה שנראה מתוך דברי הזוה"ק (בתיקוני זוהר תיקון כא דף מ. ד"ה פורים. וע"ע בוהר אמור ק סע"ב ופינחס ריד: וברמ"ז פר' אמור שם) שלעתיד לבוא יתבטל עינוי נעילת הסנדל ביום הכיפורים, וכן יהא אז זמן זיווג, ואולם תענית אכילה ושתיה לא תיבטל גם לאחר הגאולה שהרי

התורה לא תשתנה ח"ו. והטעם הוא כי גם אחר התיקון תהא נצרכת התענית לכפר על העבר. וישראל שהיו באותו מעמד סברו שכבר הגיע זמן התיקון ושלמה יהא משיח וחשבו שכבר אין מקום לתענית יום הכפורים, ורק לאחר מכן הרגישו שעכ"פ נצרכת התענית לכפר על העבר ונצטערו על אכילתם. ואותה בת קול שיצאה הועילה להם להיות מזומנים לחיי עולם הבא, שזה ענין בת-קול שבכל מקום, לא להודיע היא באה כי מה תועלת בזה, אלא לפעול באותה שעה אותו הענין אצל היחידים השומעים אותה (עפ"י פרי צדיק מוצאי יוהכ"פ ב).

'אמר שלמה עשרים וארבעה רננות ולא נענה, פתח ואמר שאו שערים...'. לולא פרש"י היה נראה לפרש שהכוונה לעשרים וארבעה מזמורים שלפני מזמור זה בספר תהלים (רא"מ הורביץ שבת ל, ע"ש. וע"ע מאור ישראל ומגדים חדשים שם).

'באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדירה...'. – ועל זה יצדק כל ענינו של מזמור שיר חנוכה הבית לדוד, ארוממך ה' כי דליתני (רמו לדלתות) ולא שמחת אויבי לי. ה' אלקי שועתי אליך ותראפאני, ה' העלית מן שאול נפשי... (עפ"י רא"מ הורביץ ועוד – שם. וע' מאור ישראל).

'אמר להו: ולא איפטריתו מיני באורתא? אמרו ליה למדתנו רבינו תלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך ליפטר ממנו פעם אחרת'. ורבי שמעון מדוע שאלם והלא הוא עצמו לימדם לנהוג כן – יתכן שלחדדם אמר זאת [כמו שמצינו בכמה מקומות כזאת] (עפ"י מהרש"א). וגם יתכן שלרוב ענוותו לא החשיבם כתלמידיו. או אפשר שסבר שמראש כשנטלו רשות היה בדעתם לילך רק למחר, ובאופן זה מבואר בר"ן שאין צריך ליטול רשות שנית (עפ"י שפת אמת).

עוד יש לומר על פי מה שכתב הרמב"ם (תלמוד תורה ה, ט) שכל שמועה שמוכיר התלמיד בפני רבו אומר לו 'כך לימדתנו רבנו' מפני כבוד הרב (ע"ע במובא ביוסף דעת סנהדרין צט:), א"כ י"ל שרבי שמעון באמת לא לימדם הדבר, לכך שאלם.

ארח חיים פן תפלים... רש"י מפרש שאין להניח מצוה קטנה הבאה לידך מפני הגדולה, אם אי אפשר לה להעשות על ידי אחרים (וכן פירש הערוך 'פלים' א). מכאן הוכיח בשו"ת חכם צבי (ק) שאין להחמיץ מצוה קלה המזומנת עתה, אעפ"י שעל ידי כך יפסיד מצוה חמורה. ע"ע בענין זה במובא בסוכה כה. ויש שפרשו להפך מפרש"י; כאשר לא תיעשה המצוה ע"י אחרים, יעשה את הגדולה, אבל אם אפשר לעשותה ע"י אחרים, יניח הגדולה לאחרים ויעשה הקטנה בעצמו (עפ"י מהרש"א; חדושים ובאורים). ובתוס' רא"ש פירש בענין אחר, לענין דחיית המצוה את הלימוד (וכן כיוון בחו"ב. וע' פירוש נוסף בשפת אמת).

(ע"ב) 'יהא רעוא דתזרע ולא תחצד... כי אתא לגבי אבוה אמר ליה לא מבעיא דברוכי לא בירכן אבל צעורי צעורן. אמר מאי אמרו לך? – הכי והכי אמרו לי. אמר ליה: הנך כולהו ברכתא נינהו, תזרע ולא תחצד – תוליד בנים ולא ימותו...'. בכזונה הוציאו הדברים בלשון סתומה ותמוהה, כדי שיחזור הבן אל אביו ויפרש לו הברכות כך שיצאו הברכות מפרשות מפי רבי שמעון (עפ"י מהר"ם מפדארה; ר"י פינטו בפירושו לעין יעקב. וע"ע במהרש"א ובשו"ת בנין ציון החדשות ע).

ויש לבאר מדוע שלח רבי שמעון את בנו אליהם ולא ברכו הוא בעצמו – כי רצה שיברכו רבי יהודה בן גרים שזכה למעלת מעביר על מדותיו, כי הרי מתולדתו היה מוכן לרע, משא"כ רבי שמעון. ומאידך היה לו לרבי שמעון בן יוחאי מעלת צדיק בן צדיק (עפ"י אוצר המלך לז:).

'לבלבל פתורך בבני ובנתא'. כלומר יהיו לך בנים הרבה ויבלבלו שלחנך' (רבנו חננאל).

'ועושה אשה תכשיטיה...' שזהו צורך הגוף וכעין אוכל נפש, ולפיכך עושה כדרכה בלא שינוי ואף בטירחה רבה. ולא גזרו שמא תיכנס לרגל בניוול – כי קישוט הוא דבר הצריך כל יום ויום, ועוד שאין דרכן להשהות (ריטב"א).

זמי אית ליה לרבי יהודה האי סברא והתנן רבי יהודה אומר נפרעין מהן מפני שמצר. אמרו לו אע"פ שמצר עכשיו שמח הוא לאחר זמן...' ואם תאמר מאי קושיא, הלא כאן היא שמחה בסופו של דבר במועד עצמו לכך מותר, אבל שם הרי לא יהא שמח אלא לאחר זמן, ולא ביום אידו – כן משמע בתוס' בע"ז (ו ד"ה אמר). ואמנם התורי"ד כתב מכח קושיא זו דאזיל ומודה באותו יום, וכן סובר הר"ן בע"ז ששמח ומודה מיד לאחר הפרעון, אבל לפי הנראה מהתוס' קשה?

ויש לומר, עיקר סברת 'אע"פ שמצר עכשיו...'. פירושה שלכך כבר עתה אדם הפך בדבר ונח לו עכשיו אע"פ שנכנס לצער, בגלל עצם הידיעה שבסוף הוא ישמח, וזו הסיבה שמתיר ר' יהודה לסוד כשיכולה לקלף במועד, כי גם עתה יש קצת שמחה עכ"פ, אבל בלאו הכי אין להתיר צער של עתה משום השמחה שלאח"כ, והיות וכן גם לענין להפרע מהן בדין היה לאסור שכבר עתה יש לו הקלה מסוימת ומודה במידת מה [הגם שעדיין יש חילוק בין הדינים, שבמועד אוסר ר"י כשאינה יכולה לקלוף במועד שמ"מ ניוול הוא לה כעת, משא"כ לענין אזיל ומודה, כל שיש לו עתה הרגשת הרווחה כלשהי אסור]. ויתכן שזהו טעמו של רבי יהודה (בתענית ל). שאוסר לאבל לקרוא ולשנות בדבר שאינו רגיל, שאעפ"י שעכשיו יש לו צער (כמוש"כ רש"י בדעת חכמים), מ"מ העובדה שלאחר זמן יהא שמח בדבר, אוסר לו כבר עתה משום ידיעת השמחה המעותרת לו.

*

מידדי הר"א גוטליב שיחי' (תש"ס):

שמחים = זו שכינה.

וטובי לב = זה בן.

על כל הטובה = זהו עולם הבא.

לדוד עבדו = עון.

'ככתבם וכלשונם'

'אשר שאל בענין היכל ישיבה שלומדים בו הבחורים בני הישיבה וישנם כמובן סדרים קבועים חק ולא יעבור, ויש קרוב מאד באותו בנין בית המדרש שמזמן לזמן עורכים בו ברית מילה ושומעים ומרגישים מאד בהיכל הישיבה עשית ושעת הברית, אם מחויבים או רשאים בני הישיבה לבטל סדרם ולמודם ליכנס לבית המדרש להיות ממשותפי מצות בריתו של אברהם אבינו; –
לידי פשוט שאינם חייבים וגם אינם רשאים לבטל מלמודם, והוא על פי ש"ס מועד קטן ט ע"ב... והכי הילכתא, דבאפשר לקיים על ידי אחרים אין מבטלים, ועיין שם היטב בחי' מאירי בזה...'
והלום ראיתי בספר אוצר הפוסקים (אה"ע סי' סד ס"ק טז-יז) שכתב בשם הגאון הק' מהר"צ כהן מלובלין

זי"ע דפשיטא לי' לענין סעודת ברית מילה דהעוסק בתורה פטור מלהשתתף, וכי האי גוונא לענין ברית עצמו, דהכל נבנה על גמרא הנ"ל דמועד קטן... (מתוך שו"ת שבט הלוי ח"ח רח).

(השאלה) השלישית אם יש חיוב על הראשונים שראו האברים יותר חיוב מהאחרים שהודיעם – ובדבר אם על האדם שעשה תמונה מהאברים בבית החולים יש יותר חובה לקבור מאשר לאנשים אחרים – הנה בשביל עשיית התמונה איני רואה שיעשה עליו חובה יותר, אבל ממה שראה אותם תחלה הרי נעשה עליו כבר חיוב לקבור ולא שייך שיפטר מחיובו במה שהגיד הדבר לעוד אנשים אם הם שוין לו ביכולת השגת האברים וקבורתם, וממילא החיוב שעליו הוא כמצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, וכן אם הוא בעצמו אינו יכול שצריך לזה למשל חמשה אנשים, יהיה החיוב על עוד ארבעה הראשונים שנודעו מזה אם הם יכולים בשוה לאחרים, שלכן על אחרים שיגידו כשכבר יש כדי הצורך לא נעשה חיוב ממש אלא הוא עליהם כמצוה שאפשר לעשות על ידי אחרים. ונוגע זה לעצם החיוב וכן לפסוק המצות ולבטול תורה שאיתא במו"ק דף ט' (מתוך אגרות משה יו"ד ח"א קג).

דף י

השתא שתי וערב אמרת לא, חבלים לכתחלה מיבעיא?! – כי יותר יש להתיר שתי וערב בחבלים המופשלים מערב יום טוב, מאשר הפשלת חבלים לכתחילה גם אם יעשה שתי ללא ערב, וכיון ששתי וערב אסור אף במופשלים מאתמול, כל שכן שאסור להפשיל חבלים לכתחילה אף אם ישייר את הערב, כי ההפשלה והמתחת השתי הן עיקר מלאכתו.

התוס' הקשו היאך מותר לסרג ללא שינוי. ולפי האמור יש לומר כיון שהחבלים מופשלים מערב יום טוב והנידון הוא על סירוג לצורך המועד, אין זה ניכר מלאכה כל כך (עפ"י חזון איש ס' קלה, ושפת אמת). א. לכאורה משמע מפשטות דברי החזו"א שנקט לפרש 'מפשילים' – תולים החבלים בנקבי המטה. וכן דעת האגודה, וכן התמירו כמה פוסקים (ע' במשנ"ב תקמ"א סק"ה), שאין התר לסרג אלא אם היו החבלים נתונים במטה מערב הרגל. ואולם היה נראה לפרש על פי דברי רש"י ורוב הראשונים 'מפשילים' – גודלים, כלומר מתקינים את החבל מעיקרא, אבל אין איסור לתלות החבל במטה במועד.

ב. הרא"ש כתב בטעם ההתר שנחשב כדבר האבד. וצ"ב. ובשפת אמת צידד שצריך לעשות בשינוי, שלא כהנחת התוס', וכדין כל מלאכת אומן, ונקט התנא בתפירה והוא הדין לשאר.

רב יהודה אמר: מנקר ריחיא' אבל עשיית בת עין מעשה אומן הוא ואסור אף לתנא קמא. רב יחיאל אמר בת עינא' – בזה אוסר רבי יהודה, אבל בניקור הריחים הכל מודים שמותר (עפ"י ריטב"א וראב"ד ועוד).

וצריך לחלק בין עשיית בת עין שנחשב לרב יהודה מעשה אומן, לבניית ריחים ואמת הריחים וכד' שהתיר רב יהודה משום שמחשבם מעשה הדיט כדלהלן.

(ע"ב) רב יהודה שרי... ולאוקומי ריחיא' ולמיבני ריחיא' ולמיבני אמת ריחיא' ולמיבני אורי. רבא שרא... ולמיבני אקרפיטא ולמיבני איצטבא' בנינים אלו אינם מותרים אלא מעשה הדיט ולא מעשה אומן. וכיבוש שאסר רבי יהודה במשנה – מפני שמחשיבו למעשה אומן (עפ"י רמב"ן; חזון איש ס' קלה). וכן

המלך סוף הלכות יו"ט. ומשמע בירושלמי שהלכה כשמואל [כי לרב אין מקום לחלק בין מת חדש לישן] (עפ"י ראב"ד רמב"ם ועוד. וכן נקט בשלחן-ערוך. ויש אומרים שאף לרב יש מקום לחלק בין חדש לישן. עפ"י תורת האדם לרמב"ן, ענין הספד. וכן משמע בטור – ותמה על כך השע"מ. וע' שפת אמת). ויש שנקטו להלכה כרב (תוס' ורמב"ן ועוד. וכתב ב'חדושים ובאורים' שכשיש צדדי התר נוספים יש לצרף דעת הפוסקים כרב). ויש אומרים שבזמן הזה מותר, שהרי אין עלייה לרגל. ויש חולקים (ע' תורת האדם; ריטב"א ורא"ש; יו"ד שמוז).

יש אומרים שראש השנה ויום הכפורים אינם כרגלים לענין זה (עפ"י ישועות יעקב; אגרות אוזב. וע"ע במאור ישראל כאן).

ב. אף על פי שהספד אסור במועד, הדעת נוטה להתיר לאבל עצמו להספיד, ואף אם מעורר אחרים לכבי. ועדיין צריך עיון לדינא (עפ"י אגרות משה או"ח ח"א קסה).

ג. אין חופרים כוכים [בחפירה] וקברות [בבנין] במועד (משום טירחה יתרה). אבל מחנכים את הכוכים – שאם היה ארוך מקצרו (רב יהודה). במתניתא תנא: מאריך בו ומרחיב בו.

יש מפרשים שמדובר כשאין מת מזומן לקברו, אבל כשיש מת – מותר לחפור. ויש אוסרים בכל אופן מפני שאפשר למצוא כוכים וקברות הרבה. ומפני הטעם הזה יכול להיות שבזמן הזה מותר, לפי שאין מכינים כוכים וקברות מחיים (עפ"י תוס'). והרי"ף פירש אין חופרים כדי לקבור לאחר המועד. ומשמע שלחנכם מותר אף לצורך זה. ויש חולקים. ויש סוברים שקברים כגון שלנו שהם עשויים בחפירת קרקע ואינם חקוקים באבן, מותר לחפרם במועד (עפ"י ראב"ד רז"ה מהר"ם מרוטנבורג).

עושים ארון עם המת בחצר, אבל לא בחצר אחרת [ובמת מפורסם עושים אפילו בשוק (ירושלמי). ונראה שאנו שקהילותינו קטנות נחשב 'מפורסם' בכל המתים (עפ"י תוס'; הג"א בשם מהר"ם)]. רבי יהודה אוסר אלא אם כן יש עמו נסרים מוכנים (כי טורח גדול לעשות נסכים). רשב"ג אומר: אף מביאים עצים ומנסרים בצינעא בתוך ביתו.

הלכה כרשב"ג, שסתם מתניתין כמותו (רי"ף ראב"ד ועוד. ומשמע שאם יש לו נסרים מוכנים – מותר להכין אף בפרהסיא, וכ"מ ברמב"ם. ואולם מלשון הטור משמע שבכל אופן לא יעשה בפרהסיא. עפ"י שפת אמת). והכל מודים שאין לחטוב עצים או לחצוב אבנים מההר (ירושלמי, מובא ברי"ף).

עושים כל צרכי המת; גוזזים לו שער ומכבסים לו כסותו.

עושים נברכת במועד (- בריכה לכיבוס, גדולה וקטנה. ודוקא לצורך אותם דברים שהתירו לכבס במועד. ויש מפרשים: לרחוץ את המת ותכריכיו. עפ"י תוס').

דפים ח – ט

טז. האם מותר לשאת נשים במועד או בערב הרגל?

אין נושאים נשים במועד, לא בתולות ולא אלמנות, ולא מייבמים – מפני ששמחה היא לו [ואין מערבים שמחה בשמחה (רב יהודה אמר שמואל; רבי אלעזר בשם ר' אושעיא / חנינא), כמו שדרשו מחנוכת הבית דשלמה, שעשו משתה שבעה ימים ולאחריהם עוד שבעה ימי החג; או מפני שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו (רבה בר רב הונא) ונאמר ושמחת בחגך – ולא באשתך (רב. ודרשה גמורה היא ולא אסמכתא. תוס'); או מפני

- הטורה, שצריך לטרוח לצורך נישואין ואין לטרוח במועד (עולא); או מפני ביטול פריה ורביה (שלא ימתינו לדחות נישואיהם לרגל. רבי יצחק נפחא). אבל מחזיר את גרושתו (ודוקא גרושתו מן הנישואין אבל מן האירוסין – אסור. ירושלמי. ונראה שנכנסה לחופה ולא נבעלה, מותר להחזירה במועד. וצ"ע. 'חדושים ובאורים').
- א. כתב הריב"ש (רס): נישואין אסורים אף ללא סעודה [ויש אומרים שבאופן זה אינו אסור אלא מדרבנן. ע' מהרש"א כתובות מז], אבל באירוסין אין איסור אלא בסעודה ולא באירוסין לבדם (ע' להלן יח), ואפילו אם יעשו ריקודים ומחולות אין איסור. וכן סעודה שעושה הארוס לרעיו אינה בכלל האיסור אלא סעודת אירוסין שעושה החתן אצל ארוסתו.
- ב. סעודת ברית מילה מותרת במועד. וכן נראה שסעודת פדיון הבן מותרת (עפ"י תוס' והריטב"א כתב שלדעת האומר אין מערבין שמחה בשמחה הוא הדין לשאר שמחות כגון מילה או פדיון, אלא שאין הלכה כאותה דעה כי שאר אמוראים חולקים על כך).
- ג. כתב הרשב"א (ח"ג רעו) שלא מציינו לאסור אלא ברגל, אבל בפורים מותר לעשות נישואין. וכן פסק בשלחן ערוך (תרצו, ח). והמגן-אברהם (שם) דעתו לאסור משום עירוב שמחה בשמחה, אבל יעשה החופה בי"ג והסעודה בערב. ויש אומרים לעשות בי"ד בסוף היום וסעודת פורים יעשו מקודם (ע"ש במשנ"ב סקכ"ח). וב'פורים המשולש' בירושלם, יכול לעשות נישואין בי"ד שהרי עיקר השמחה ביום ראשון (ע' הליכות שלמה מועדים-א סוף פרק כא).
- ד. הרמ"א (אה"ע סב, ב) הביא בשם ספר חסידים שאין לעשות חופת שתי אחיות ביחד [וכנראה טעמו משום ענין עין הרע או מטעמים נסתרים אחרים]. ונראה שכל שנתפורו הקרואים לאחר החופה האחת, אפשר לערוך החופה האחרת. ויש מחמירים בכל אותו היום, וראוי לחוש לכך [ואפשר לעשות החופה האחת קודם השקיעה והאחרת לאחר צאת הכוכבים]. ואולם אין להתמיר שלא לעשות בתוך שבעת ימי המשתה שתי חופות לשתי אחיות [ואף על פי שהמרדכי הביא מנהג זה, להלכה אין למנהג זה מקום] (עפ"י שו"ת אגרות משה אה"ע ח"ד פט).
- ערב הרגל מותר לישא, ואעפ"י שימי המשתה נכנסים לרגל [שעיקר השמחה והטורה ביום ראשון. וכן אין לחוש משום ביטול פריה ורביה].
- נשא אשה בערב הרגל ולא עשה סעודה – נחלקו הפוסקים אם מותר לעשות הסעודה ברגל (ע' שלחן ערוך ומגן אברהם תקמו, ג).

דף ט

- יז. כיצד מתישבים המקראות הללו אהדדי?
- א. פלס מעגל רגלך וכל דרכיך יכנו; ארח חיים פן תפלס נעו מעגלתיה לא תדע.
- ב. יקרה היא מפנינים וכל חפצריך לא ישו בה (הא חפצי שמים ישו); כל חפצים לא ישו בה.
- ג. ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך... (שמיני של חג, היינו כ"ב בתשרי); וביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם...
- א. מצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים – עליה נאמר 'פִּלְס' כלומר שקול וברור שתעשה אתה הגדולה וחבריך יעשו קטנה (רש"י). ושאי אפשר לעשותה על ידי אחרים – אל תפלס אלא כל מצוה שתבוא לידך עשה אותה ואל תניח קטנה מפני הגדולה.
- יש מפרשים להפך; תפלס ותעשה את הגדולה, מלבד אם אפשר לעשותה על ידי אחרים, אל תפלס אלא עשה את הקטנה. ויש מפרשים בענין אחר.

ב. מצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, אין לבטל תורה מפניה אלא יעשוה אחרים, וכלפיה נאמר כל חפצים לא ישוּוּ בה (– בתורה). אבל מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים (והיא עוברת. רמב"ם) – יבטל מהתורה כדי לעשותה [ורק לתפילה ולקריאת שמע אין מפסיקים כגון רבי שמעון בן יוחי, שזה שינון וזה שינון]. תוס' עפ"י ירושלמי. ורעק"א העיר מהסוגיא בשבת שלקריאת שמע מפסיקים. וע' בשפת אמת שצדד שנחלקו בדבר שני התלמודים או מדובר לצורך עיבור. ואולי יש לפרש על פי מה שאמרו בברכות יג כשהיה רבי יהודה הנשיא מלמד לתלמידים היה קורא פסוק ראשון בלבד).

כתב בספר מאור ישראל: אם התחיל בלימודו, אין להפסיק לצורך מצוה, אפילו אי אפשר לעשותה על ידי אחרים. וצ"ע שלכאורה אין נראה כן בראשונים, וגם מהירושלמי (ריש ברכות) אין במשמע כן. ומה שהביא מדברי הרמב"ם (אישות טו) לענין נישואין שנקט 'עוסק במצוה' לענין תלמוד תורה, כבר פירשו ששם שונה שלימודו עלול להתבטל כליל ע"י עיסוק במצוה [ולא מפני שעוסק כעת ממש בלימוד וכדין 'עוסק במצוה' דעלמא].

ג. ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך...; וביום עשרים ושלושה לחדש השביעי שלח את העם... – מכאן למדו לתלמיד הנפטר מרבו ולן באותה העיר, צריך ליפטר ממנו פעם אחרת. אם נוטל רשות על דעת שילך למחר, רשאי ליסע למחר ללא נטילת רשות (עפ"י ר"ן. וע' ט"ז יו"ד רמב"ם סק"ט).

יח. אלו מיני קישוטים עושה אשה במועד? והאם מותר לטפול פניה בסיד?

עושה אשה תכשיטיה במועד (ללא שינוי ואף בטירחה רבה. ריטב"א); כוחלת (= נותנת כחל על העיץ) ופוקסת (= תיקון השיער, ויש אומרים: העברת חוטי בצק על הפנים להאדימן. עתוס') ומעבירה סרק על פניה. ויש אומרים: מעברת סרק (/ סכין) על פניה של מטה, להשיר השער. רב הונא בר חיננא סבר שאין התר אלא לצעירה אבל זקנה לא, ואולם רב חסדא אמר לו אפילו זקנה ביותר מותרת, שכן דרכה בכך. רבי יהודה אומר: אשה לא תסוד במועד מפני שניווול הוא לה. ומודה רבי יהודה בסיד שיכולה לקלפו במועד שטופלתו במועד, שאף על פי שמצירה היא עכשיו שמחה היא לאחר זמן. לתנא קמא מותר לסוד במועד אפילו אינה מסירתו אלא לאחר המועד. וכן פסק באור-זרוע, וכ"כ הרמב"ם בפירוש המשנה, אבל בהלכותיו פסק הרמב"ם כרבי יהודה. ויש מפרשים שרבי יהודה מפרש דברי תנא קמא ואיגו חולק (עריטב"א; מגיד משנה. וע"ע בהגר"א או"ח תקמו; שפת אמת).

דפים י – יא

יט. מה דין הפעולות דלהלן בחול המועד?

- א. תפירה.
- ב. התקנת מטות-חבלים; נפות.
- ג. התקנת תנור וכירים וריחים, ותיקונם.
- ד. טיפול בבעלי חיים.
- ה. כסכוס בגדים וקישורים.
- ו. נטילת רגבים וצרורות ליישור הקרקע.
- ז. פתיקת מי ביברי הדגים לשדהו.
- ח. פשיחת דקל.